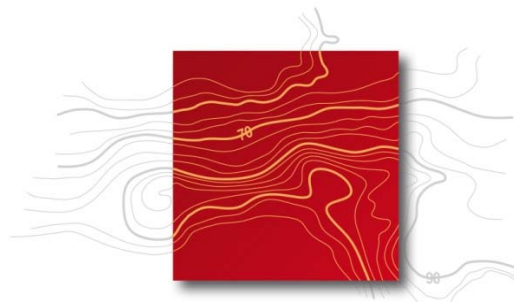

INVENTOINTIRAPORTTI

Raasepori

Raaseporin kaupungin alueella sijaitsevien
yleis- ja asemakaava-alueiden arkeologinen inventointi, osa-alue 3
28.5.2013

MUSEOVIRASTO

KULTTUURIYMPÄRISTÖN HOITO | ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT
Vesa Laulumaa

Tiivistelmä

Raaseporissa tehtiin yleis- ja asemakaavoitukseen liittyviä arkeologisia inventointeja kuudella eri alueella 27.–31.5.2013. Inventoijana oli tutkija Vesa Laulumaa Museoviraston Arkeologisista kenttäpalveluista.

Tämä raportti käsittelee osa-aluetta 3 Karjaan keskustan koillispuolella, alueen koko oli 57 hehtaaria. Alue inventoitiin 28.5.2013. Inventointialueelta tunnettiin ennestään yksi muinaisjäännös, Prästgården. Kohteessa olevia röykkiöitä on aiemmissa inventoinneissa pidetty uuninpohjina, mutta vuoden 2013 inventoinnissa ne todettiin kaskiraunioiksi. Inventoinnissa löytyi yksi uusi kohde, Krusbackberget, joka on Prästgårdenin ja Osmundsbölen kylien välinen rajamerkki.

Sisällysluettelo

Tiivistelmä

Arkistotiedot

1. Johdanto	1
2. Inventointialue ja sen historia	1
3. Inventoinnin kulku ja tulokset	1
4. Kohdeluettelo	3
5. Lähdeluettelo	3
6. Kohdekuvaukset	4

Liitteet

Liite 1. Inventointialueet

Liite 2. Osa-alue 3 ja kohteet

Arkistotiedot

Tutkimus: Raaseporin kaupungin alueella sijaitsevien yleis- ja asemakaava-alueiden arkeologinen inventointi, osa-alue 3

Tutkimuksen suorittaja: Vesa Laulumaa/ Museovirasto, Kulttuuriympäristön hoito-osasto, Arkeologiset kenttäpalvelut

Tutkimuksen tilaaja: Raaseporin kaupunkisuunnitteluyksikkö, Torikatu 8, 10300 Karjaa

Tutkimusalueen laajuus: 0,57 km²

Kenttätöaika: 28.5.2013

Löydöt: -

Valokuvat: AKDG3170–3171

Alkuperäinen tutkimusraportti on Museoviraston arkistossa, Sturenkatu 2a, 00100 Helsinki. Kopio on toimitettu työn tilaajalle ja Länsi-Uudenmaan maakuntamuseoon

1. Johdanto

Raaseporin kaupungin kaupunkisuunnitteluosasto tarvitsee arkeologisia inventointeja yleis- ja asemakaavoituksen lähtötiedoiksi eri puolilla Raaseporia (ks. liite 1). Tarjouksen perusteella kaupunki valitsi työn tekijäksi Museoviraston arkeologiset kenttäpalvelut, inventoijana toimi tutkija Vesa Laulumaa.

Kenttäpalveluiden tarjous koostui kahdesta tehtäväkokonaisuudesta. Tehtäväkokonaisuuden 1 kokonaisala on 979 hehtaaria ja se käsittää alueet 1a ja 2-6, jotka inventoitiin 27.–31.5.2013. Tehtäväkokonaisuus 2 on alue 1b, jonka koko on 1700 hehtaaria. Alun perin tilaaja oli ilmoittanut, että tehtäväkokonaisuus 2 tehtäisiin vasta vuonna 2014, mutta tilaajan toivomuksesta se tehtiinkin jo 13.–19.6.2013. Jokaisesta osa-alueesta laaditaan erillinen raportti. Sopimuksen mukaisesti alueen 3 työ tulee olla raportoituna 31.7.2013 mennessä, muiden alueiden osalta 31.1.2014 mennessä.

Inventoiduista alueista alueet 1a ja 1b ovat yleiskaava-alueita ja alueet 2–6 ovat asemakaava-alueita. Tarjouspyynnön mukaisesti inventoinnit eivät käsittäneet rakennettua ympäristöä ja alueita, joilla on laadittu jo kattavat ja ajan tasalla olevat inventoinnit. Inventoinnit tehtiin noudattaen Suomen arkeologisten kenttätöiden laatuohjeita.

2. Inventointialue ja sen tutkimushistoria

Inventoinnin osa-alue 3 on asemakaava-alue Prästgårdenin kylässä Karjaan keskustan koillispuolella noin kilometri Karjaan kirkosta itään. Alueen läpi kulkee jääkauden loppuvaiheessa kasautunut Salpausselkä, jonka reunamuodostelma on hyvin nähtävissä Krusbackbergetin eteläpuolella, tällä alueella on myös ulkoilua alue lenkkipolkuineen. Salpausselän geologisen muodostuman vuoksi alueen eteläosan maaperä on lähinnä hiekkaa. Pohjoisosassa, joka viettää kohti Kirkkojärveä maaperä on hietaa. Krusbackbergetin korkeimmilla kohdilla on myös jonkin verran kallioita.

Alueen eteläosan metsätyyppi on kuivahkoa kangasta, valtapuuna kasvaa mäntyä. Koillisosa alueesta on rehevämpää, kuusikkoa ja lehtimetsää ja alueella on myös peltoviljelyksiä.

Osa-alueen 3 tutkimushistoria liittyy laajempiin arkeologisiin inventointeihin. Vuonna 1981–83 Anna-Liisa Hirviluoto ja Esa Suominen sekä vuonna 1996 Sirkka-Liisa Seppälä inventoivat koko Karjaan aluetta. Hirviluoto ja Suominen löysivät inventoinnissa Prästgården –nimisen kohteen, joka sijaitsee osa-alueella 3. Kohteen tarkasti myös Seppälä vuonna 1996.

3. Inventoinnin kulku ja tulokset

Inventoinnin esivalmisteluissa käytiin läpi aiemmat tutkimusraportit, historiallisen ajan karttamateriaalia, pitäjän historiaa koskevia teoksia sekä muinaisjäännösrekisterin tiedot. Esihistorian osalta tärkein lähdeaineisto on Museoviraston muinaisjäännösrekisteri. Alueiden potentiaalia esihistorian kannalta selvitettiin lisäksi merenrantavaiheita rekonstruoimalla.

Keskiaikaisten ja historiallisten kohteiden osalta merkittävä aineisto on Anna Riionheimon Uudenmaan liitolle kokoama paikkatietomateriaali, joka oli käytössä myös sähköisessä muodossa. Siihen on koottuna huomattava määrä historiallisen ajan paikkatietoaineistoa, mm. 1560-luvun kylätonttien paikannukset ja Kuninkaan kartaston 1776–1805 sisältö. Georg Haggrénin johdolla tehty Länsi Uudenmaan keskiaikaisten muinaisjäännösten inventointi vuonna 2007 ja Henrik Janssonin ja Jaakko Latikan Länsi- ja Keski-Uudenmaan saariston ja rannikkoalueiden inventointi vuosina 2002–2003 ovat myös tärkeitä tausta-aineistoja keskiaikaisia ja historiallisia kohteita inventoitaessa.

Maanmittauslaitokselta saatavissa oleva ilmalaserkeilausaineisto oli myös käytössä inventointia suunniteltaessa. Siitä oli paljon hyötyä muinaisjäännösten kaukokartoituksessa ja myös myöhemmän maankäytön aiheuttamien häiriöiden (esim. sorakuopat, pengerrykset) hahmottamisessa. Osa-alueella 3 laserkeilausaineisto ei tuonut esiin uusia kohteita, mutta muilla alueilla sen avulla löytyi mm. lukuisia hiilimiilun pohjia.

Osa-alue 3 käytiin inventoinnissa kattavasti jalkaisin läpi. Tässä yhteydessä löytyi Krusbergetin päällä oleva rajamerkki (ks. kohdekuvaukset). Inventointihavainnot perustuvat ensi sijaisesti maastossa tapahtuvaan silmämääräiseen tarkasteluun. Erityisesti tarkastettiin alueita, missä maanpinta oli rikkoontunut. Tällaiset paikat ovat yleensä parhaita kivikautisten asuinpaikkojen löytämisen kannalta. Maaperä kairaa käytettiin myös muutamissa paikoin, esimerkiksi inventoinnissa havaitun kuopan ikää arvioitiin kairaamalla saadun maannosprofiilin avulla.

Inventointialueella sijaitsti yksi ennestään tunnettu kohde, Prästgården, joka tarkastettiin. Kohteen muinaisjäännöstyyppi määriteltiin uudelleen tarkastushavaintojen perusteella (ks. kohdekuvaukset).

Kaiken kaikkiaan osa-alueen 3 arkeologinen potentiaali havaittiin pieneksi. Krusbäckbergetin rinteet ovat melko korkealla ja ajatellen laajemmin koko Raaseporin alueen kivikautista asutusta, niin vastaavilta paikoilta ei kohteita juurikaan tunneta. Kivikaudella ilmeisesti pitkälle merelle ulottunut tuulinen ja kapea niemi ei ole houkuttanut kuin tilapäisiä leiriytyjiä. Pronssi- ja rautakautisten, keskiaikaisten ja historiallisten asuinpaikkojen puolesta paikoin lohkareiset hiekkarinteet ovat olleet liian karuja asumiseen. Todennäköisimmin keskiajan ja historiallisen ajan asutus on hakeutunut Kirkkojärven puoleisille rinteille ja järven läheisyyteen, kuten Karjaan keskiaikainen kirkko ja pari muuta järven tuntumassa olevaa muinaisjäännöskohdetta osoittavat. Inventointialueen luoteisosa Hasselbackan ja Tallkullan kohdalla ovatkin alueen arkeologisesti potentiaalisinta osaa. Vuoden 2013 inventoinnissa näiltä alueilta ei kuitenkaan löytynyt muinaisjäännöksiä.

Helsingissä 18.07.2013

Vesa Laulumaa

4. Kohdeluettelo

Kiinteät muinaisjäännökset

Nimi	Mj-tunnus	Tyyppi	Ajoitus	Sivu
Prästgården	220010063	Työ- ja valmistupaikat, kaskirauniot	Historiallinen	
Krusbackberget	1000022480	Kivirakenteet, rajamerkit	Keskiaikainen	

5. Lähdeluettelo

Painetut lähteet

Alanen, Timo ja Kepsu, Sauli 1989: *Kuninkaan kartasto Suomesta 1776–1805*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 505. Tampere.

Uudenmaan liitto, Anna Riionheimo 2011: *Näkymiä maakunnan maisemahistoriaan – Uudenmaan paikkatietoaineistot*. Uudenmaan liiton julkaisuja E 113-2011.

Solstrand, Wäinö 1940: Namnet Karis och andra namn i Karis. *Karis socken från forntiden till våra dagar* 2.

Arkistolähteet (kaikki lähteet Museoviraston arkistossa, Sturenkatu 2, Helsinki)

Haggrén, Georg, Heinonen Tuuli ja Terävä Elina 2007: Keskiaikaisten muinaisjäännösten inventointi Läntisellä Uudellamaalla (Inkoo, Karjaa, Kirkkonummi, Pohja, Siuntio, Tammisaari)

Hirviluoto, Anna-Liisa ja Suominen, Esa 1981–1983: Karjaa. Inventointi. Museovirasto. Arkeologian osasto.

Jansson, Henrik ja Latikka, Jaakko 2002-2003: Länsi- ja Keski-Uudenmaan saariston ja rannikkoalueiden inventointi 2002-2003. Vårt Maritima Arv – Merellinen Perintömme –projekti. Helsingin yliopisto. Kulttuurien tutkimuksen laitos. Arkeologia.

Seppälä, Sirkka-Liisa 1996: Karjaan inventointi. Museovirasto. Arkeologian osasto.

Internet-lähteet

Arkistolaitoksen digitaaliarkisto <http://digi.narc.fi>

Heikki Rantatupa, Historialliset kartat <http://vanhakartta.fi>

Paikkatietoikkuna, <http://www.paikkatietoikkuna.fi>

7. Kohdekuvaukset

Prästgården

Muinaisjäännöslaji: Kiinteä muinaisjäännös
 Muinaisjäännöstunnus: 220010063
 Muinaisjäännöstyyppi: Työ- ja valmistuspaikat
 Tyypin tarkenne: Kaskiröykkiöt
 Ajoitus: Historiallinen
 Lukumäärä: 7
 Rauhoitusluokka ja peruste: 2
 Suositus suojaetäisyydeksi: Suositeltu suojaetäisyys huomioitu aluerajauksessa.

TM35-lehtijako: K4222 KARIS-KARJAA
 Peruskartta: 2014 08 KARIS
 ETRS-TM35FIN koordinaatit: N: 6665159, E: 316821, Z: 45
 Koordinaattiselite: Gps-koordinaatit kohteen keskiosassa sijaitsevasta kaskirauniosta

Inventointilöydöt: -
 Digikuvat: AKDG3171:1

Muinaisjäännösrekisterin

kuvaus: Kohde sijaitsee Karjaan kaupunkialueen tuntumassa Prästgårdenin alueella, Hasselbackan tilalla, päärakennuksesta 350 m kaakkoon ja Osmundsbörentiestä 200 m luoteeseen. Paikka on koilliseen viettävä kuusikkoa kasvava osittain soistunut metsikkörinne, jonka keskeltä kulkee polkutie Hasselbackan taloon. Maaperä on kivistä hiekkaa. Kohdan kaakkoispuolella kulkee metsän halkaiseva vanha sähkölinja-aukko.

Paikalta on todettu inventoinnissa 1983 (Hirviluoto - Suominen) parikymmentä uunimaista kiveystä. Inventoinnissa 1996 (Seppälä) kiveyksiä havaittiin olevan erityisesti vanhan tien lounaispuolisessa loivassa rinteessä, jossa niitä on muutaman metrin välein yksittäin ja pareittain 80 x 80 m:n alalla. Sammaleen peittämät jäännökset (1 - 1.5 x 1 - 1.5 x 0,5 m) on rakennettu yleensä melko isoista kivistä (50 cm). Tien alapuoleisessa koillisrinteessä on muutamia matalia kuoppia (halk. 2 m). Osa kiveyksistä on hajotettu tien kohdalta. Joitakin on myös pengottu. Jäännösten tarkoitus ja ajoitus on toistaiseksi selvittämättä. Ne eivät vaikuta esihistoriallisilta, vaan todennäköisimmin kyseessä ovat parin kolmen sadan vuoden takaa periytyvät uunit tai muut tulisijat.

Inventointihavainnot: Alueelta löytyi seitsemän selvää röykkiörakennetta, halkaisijaltaan noin 1-2 metriä. Varttuneessa kuusikossa olevat röykkiöt ovat todennäköisesti kaskiraunioita eivätkä tulisijoja. Maaperäkairauksessa turpeen alla havaittiin selvää nokimaakerrosta myös merkinä kaskeamisesta.

Aiemmat tutkimukset: Inventointi v. 1983, Anna-Liisa Hirviluoto ja Esa Suominen
Inventointi v. 1996, Sirkka-Liisa Seppälä

Aiemmat löydöt: -

Jatkotoimenpiteet: -

Karttaote: Peruskarttaote 1:10000, liite 2

Alakohteet:

Röykkiö 2. N: 6665324, E: 317178

Röykkiö 3. N: 6665149, E: 316830

Röykkiö 4. N: 6665147, E: 316816

Röykkiö 5. N: 6665156, E: 316825

Röykkiö 6. N: 6665170, E: 316815

Röykkiö 7. N: 6665172, E: 316806

Prästgården. Pieniä kivistöykkiöitä, jotka ovat todennäköisesti kaskiraunioita. Kuvattu kaakosta.
(AKDG3171:1)

Krusbackberget

Muinaisjäännöslaji: Kiinteä muinaisjäännös
 Muinaisjäännöstunnus: 1000022480
 Muinaisjäännöstyyppi: Kivirakenteet
 Tyypin tarkenne: Rajamerkit
 Ajoitus: Keskiaikainen tai historiallinen
 Lukumäärä: 1
 Rauhoitusluokka ja peruste: 2
 Suositus suojaetäisyydeksi: Vähintään muinaismuistolain mukainen 2 metriä

TM35-lehtijako: K4222 KARIS-KARJAA
 Peruskartta: 2014 08 KARIS
 ETRS-TM35FIN koordinaatit: N: 6665324, E: 317178, Z: 45
 Koordinaattiselite: Rajamerkin gps-koordinaatit

Inventointilöydöt: -
 Digikuvat: AKDG3170:1

Muinaisjäännösrekisterin
 kuvaus:: Uusi kohde, ei aiempaa kuvausta,

Inventointihavainnot: Rajamerkki sijaitsee Krusbackbergetin laen tuntumassa ja osoittaa ilmeisesti Osmundsbölen ja Prästgårdenin kylien rajaa. Karjaan kirkko on keskiaikainen, se on rakennettu 1400-luvulla. Osmundsbölekin mainitaan jo 1500-luvulta lähtien, joten on mahdollista, että rajamerkkikin keskiaikainen.

Rajamerkkinä on noin kolme metriä pitkä rivi pystyyn asetettuja laakakiviä, korkeudeltaan noin puoli metriä, osa kivistä on kaatunut. Rivi on kylien välisen rajan suuntainen. Ympäristö on kuivaa ja kallioista kangasta, joka kasvaa kituliaita mäntyjä. Rajamerkki on osin sammaloitunut, mutta erottuu hyvin jäkäläiseltä kankaalta.

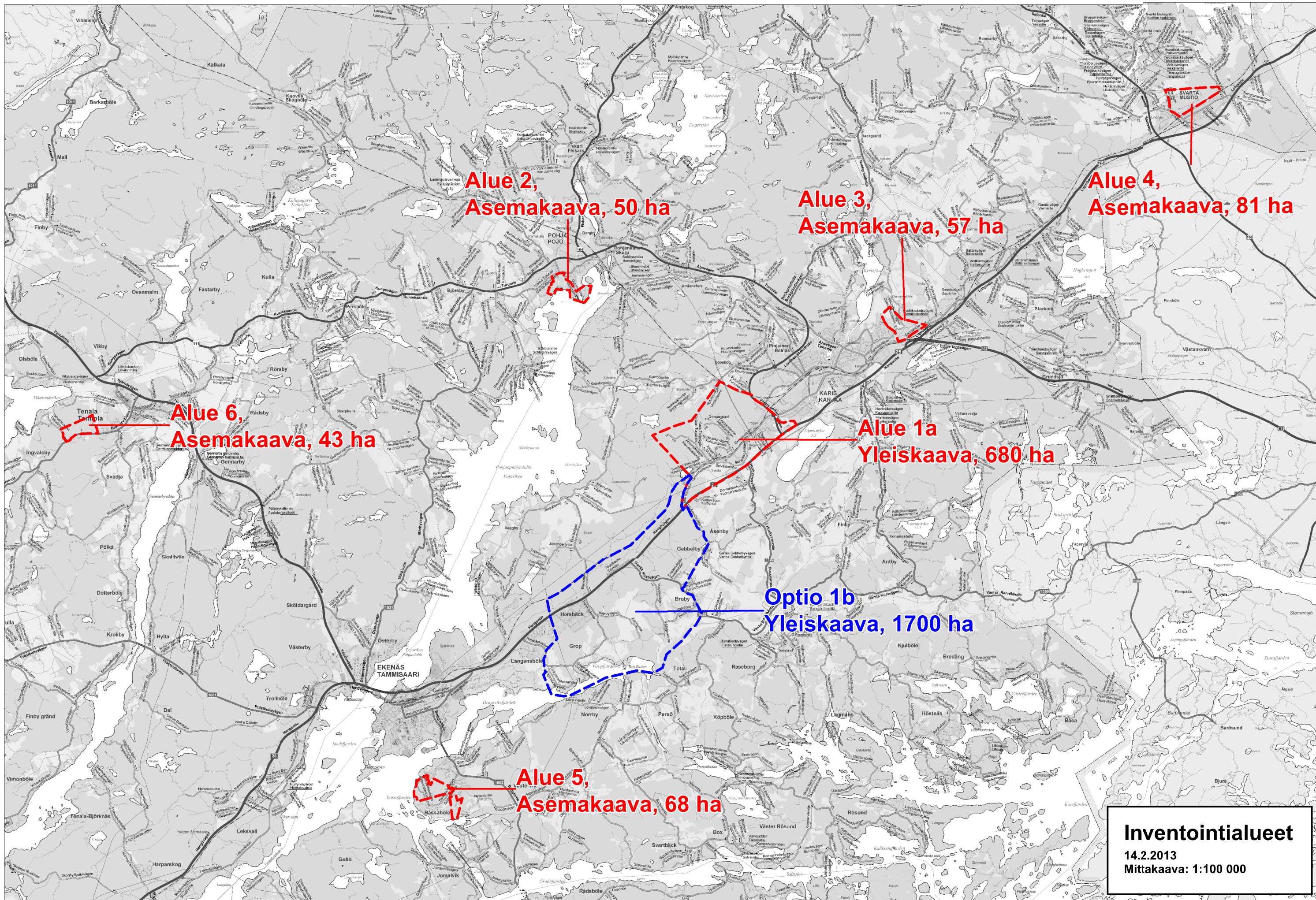
Aiemmat tutkimukset: -
 Aiemmat löydöt: -

Jatkotoimenpiteet: -

Karttaote: Peruskarttaote 1:10000, liite 2

Krusbackberget. Rajamerkki. Kuvattu lännestä. (AKDG3170:1)

Inventointialueet
 14.2.2013
 Mittakaava: 1:100 000

LIITE 2. Osa-alue 3 (rajattu punaisella katkoviivalla) ja sillä sijaitsevat kohteet

Prästgården (220010063), työ- ja valmistupaikat, kaskirauniot
Krusbackberget (1000022480), kivirakenteet, rajamerkit

